

Datum

2017-08-25

Diariernr (åberopas)

A238.563/2017

Saknr

000

Er referens

Ju2017/04264/L6

Polismyndigheten
Rättsavdelningen
Karin Höglund

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

ju.l6@regeringskansliet.se

Remissvar avseende Ny dataskyddslag (SOU 2017:39)

Polismyndigheten har tagit del av betänkandet SOU 2017:39 Ny dataskyddslag och de författningsförslag som föreslås däri. Polismyndigheten har ett antal synpunkter på betänkandet som presenteras nedan. Remissvaret följer betänkandets disposition.

Kapitel 8 Rättslig grund för behandling av personuppgifter

Avsnitt 8.2 Dataskyddsförordningen m.m.

8.2.2, 8.3.4 Begreppet nödvändig m.m.

Utredningen redogör för begreppet ”nödvändig” i avsnitt 8.2.2 (s. 105 f.). Där anges bland annat att en behandling kan anses vara nödvändig, och därmed tillåten, om behandlingen leder till effektivitetsvinster. Det anges även att begreppet nödvändig inte ska förväxlas med begreppet ”absolut nödvändig”.

Begreppet nödvändig tas också upp i avsnitt 8.3.4 (s. 129). Där står att ”Behandlingen är laglig endast i den mån den *faktiskt* är nödvändig för att utföra uppgiften.”. Denna skrivning kan tolkas som en strängare reglering av begreppet nödvändig än vad som angetts tidigare i betänkandet. Det blir därigenom otydligt när behandling av personuppgifter är laglig.

Vidare har Polismyndigheten i remissvaret avseende delbetänkandet om Brottsdatalog (SOU 2017:29) framfört synpunkter på att det av avsnitt 9.1.2 framgår att begreppet *nödvändig* i själva verket betyder *behövs* samt att detta bör komma till uttryck direkt i lagtexten. Som framgått ovan förs ett liknande resonemang kring begreppet nödvändig av dataskyddsutredningen i avsnitt 8.2.2, dock utan att där ta med skrivningen kring begreppet behövs.

Polismyndigheten föreslår att begreppsbildningen ensas i det fortsatta lagstiftningsarbetet och att det förtydligas när behandling av personuppgifter är laglig, till undvikande av tolkningsproblem.

Kapitel 9 Barns samtycke som rättslig grund

Polismyndigheten anser att det vore bättre att utgå från dataskyddsförordningens sextonårsgräns för att barn själva ska kunna samtycka till behandling, och eventuellt justera ner denna åldersgräns om det skulle visa sig att flertalet övriga medlemsstater valt en lägre åldersgräns. Detta mot bakgrund av att en åldersgräns om 15 år är det vanliga i svensk rätt när det gäller barns rätt till självbestämmande. Med anledning av att utredningen framhåller att den inte haft god tid på sig att analysera effekterna av införandet av en lägre åldersgräns, bör en åldersnivå som ligger i linje med svensk rätt i övrigt införas.

Kapitel 10 Känsliga personuppgifter

Enligt Polismyndighetens mening bör begreppet känsliga personuppgifter – som är ett väl inarbetat begrepp – inte utökas till att omfatta biometriska uppgifter som används för att identifiera en person och genetiska uppgifter.

Polismyndigheten tillstyrker förslaget om generellt sökförbud men vill framhålla att det behövs ett undantag för sökningar på känsliga personuppgifter som sker i registervårdande syfte. Det behovet bör vara detsamma för alla myndigheter.

Kapitel 14 Arkiv och statistik

Polismyndigheten har uppmärksammat att förordningen använder begreppet ”arkivändamål av allmänt intresse” men att delbetänkandet om Brottsdatalog innehåller skrivningarna ”arkivändamål” och ”arkivändamål av allmänt intresse”. Polismyndigheten föreslår att begreppsbildningen ensas i det fortsatta lagstiftningsarbetet, alternativt att det förtydligas om det avses någon skillnad mellan dessa två begrepp.

Kapitel 18 Sanktioner

Avsnitt 18.3 Gällande rätt

18.3.1 Skadestånd

Utredningen tar upp Justitiekanslerns beslut daterat den 7 maj 2014 (dnr 1441-14-47) rörande skadestånd med anledning av det s.k. kringresanderegistret. Justitiekanslerns principbeslut daterat den 24 maj 2017 (dnr 2503-17-4.3.1) framgår dock varken av betänkandets sida 275 eller av fotnot 2 på samma sida, vilket sannolikt beror på att betänkandet överlämnades den 12 maj 2017. Av Justitiekanslerns principbeslut framgår bland annat följande:

”Hovrättens dom gäller endast de elva kärandena i målet. Justitiekanslern gör emellertid bedömningen att en konsekvens av hovrättens dom är att alla som funnits med i Kringresanderegistret bör anses ha rätt till ersättning med sammanlagt 35 000 kr. Detta eftersom det inte är möjligt att göra någon individuell prövning av etnicitetsfrågans betydelse. DL ska därför tillerkännas ytterligare 30 000 kr.

Polismyndigheten har utfört behandlingen av personuppgifter i Kringresanderegistret och är därmed enligt 2 kap. 4 § polisdatalagen personuppgiftsansvarig. Ersättningen ska därför belasta Polismyndighetens anslag.”

Ytterligare information rörande Justitiekanslerns principbeslut finns på Justitiekanslerns hemsida.¹

Justitiekanslerns principbeslut medför att Polismyndigheten, enligt myndighetens beräkningar, kan komma att betala ut skadestånd om ca 165 000 000 kr med anledning av kringresanderegistret. Detta måste framgå i det fortsatta lagstiftningsarbetet för att ge en rättvisande bild av gällande rätt. Det bör även påverka analysen huruvida skadestånd är en tillräckligt effektiv och avskräckande sanktion.

Avsnitt 18.5 Sanktionsavgifter inom offentlig sektor

18.5.2 Viten och sanktionsavgifter mot det allmänna

Förordningen förutsätter att det finns sanktioner som är tillräckligt effektiva och avskräckande. Utredningen föreslår att en ny administrativ sanktion – sanktionsavgift – ska införas, vilket är valfritt för medlemsstaterna att införa för myndigheter.

Enligt nuvarande reglering kan för polisens del straffansvar aktualiseras enligt brottsbalken, tjänstefel (20 kap. 1 §), brott mot tystnadsplikt (20 kap. 3 §) eller dataintrång (4 kap. 9 c §). Tillsammans med disciplinansvar enligt lagen (1994:260) om offentlig anställning, skadestånd och tillsynsmyndigheters åtgärder anser Polismyndigheten att det finns tillräckligt effektiva och avskräckande sanktioner.

De tre exempel på sanktionsavgifter på myndighetsområdet som lyfts fram av utredningen – miljöstraffavgifter, arbetsmiljöavgifter och upphandlingskadeavgifter – menar Polismyndigheten inte kan jämföras med personuppgiftsområdet. På miljösidan framgår av praxis att avgift inte kan beslutas mot en myndighet för åsidosättande som har skett vid myndighetsutövning. Sanktionsavgifter på arbetsmiljöområdet tar sikte på arbetsgivaransvaret och upphandlingsavgift blir bara aktuellt i de fall när en myndighet agerat som näringsidkare.

Polismyndighetens behandling av personuppgifter sker inte när myndigheten agerar som näringsidkare utan för att Polismyndigheten ska kunna bedriva myndighetsutövning och utföra sina uppgifter, jfr det resonemang som framförs i informationshanteringsutredningens betänkande (SOU 2015:39) på sidan 631 f. Där framgår även att informationshanteringsutredningen inte ansåg att myndigheters behandling av personuppgifter utgjorde skäl att frånga den allmänna rättsgrundsatsen att staten inte kan rikta viten mot sig själv, vilket även dataskyddsutredningen tar upp på sidan 284.

¹ <http://www.jk.se/2783>.

Polismyndigheten anser inte att dataskyddsutredningen har presenterat några starkt vägande skäl för att i detta fall frångå denna allmänna rättsgrundsats eftersom det, enligt Polismyndighetens mening, inte föreligger någon större skillnad mellan att låta en myndighet använda ekonomiska påtryckningsmedel i syfte att förmå en annan myndighet att göra eller underlåta något, och att använda ekonomiska sanktioner som reaktion på begångna överträdelser.

På de få områden som avgift tas ut av myndigheter idag krävs normalt att tillsynsmyndigheten ansöker hos domstol om att avgift ska tas ut eftersom de bedömningar och avvägningar som måste göras i sådana fall typiskt sett är av det slag att de bör avgöras av domstol. Eftersom det framgår av förordningen att det är tillsynsmyndigheten som ska besluta om sanktionsavgifter kommer så inte att bli fallet enligt utredningens förslag. Enligt Polismyndighetens mening kommer detta att snedvrída balansen mellan myndigheterna på ett negativt vis. Även denna omständighet talar mot ett införande av sanktionsavgifter för myndigheter.

När det gäller skadestånd vill Polismyndigheten framhålla följande. I fall där det inte handlar om enstaka handhavandefel utan systematiska brister, berörs vanligtvis en stor mängd personer av bristen. Praxis gällande nuvarande skadeståndsreglering i personuppgiftslagen har utvecklats till att även när det gäller personuppgifter som inte är känsliga eller särskilt omfattande medför detta skadestånd om ca 5 000 – 10 000 kronor avseende endast kränkningen. När det rör sig om systematiska brister – sådana som enligt förslaget skulle kunna rendera i sanktionsavgift – medför detta snabbt skadestånd i miljonklassen. Till detta kommer att handläggningen av skadestånden medför produktionsbortfall. Polismyndigheten instämmer inte i utredningens bedömning att skadestånd inte kan anses uppfylla kravet på effektiva och avskräckande sanktioner. Särskilt med beaktande av vad som anförts ovan rörande skadeståndsnivån rörande kringresanderegistret.

Utöver detta bör framhållas att hela polisens kärnverksamhet är full av åtgärder som kan medföra intrång i enskildas olika grundlagsskyddade rättigheter, såsom frihetsberövanden och tvångsåtgärder av olika slag. Ett samlat sanktionssystem finns i form av straffbestämmelser, disciplinansvar, tillsynsmyndigheters åtgärder och skadestånd. Lagstiftaren måste ta ställning till om det verkligen är så att det just på området personuppgiftsbehandling – som är en integrerad del i myndighetens kärnverksamhet – inte kan anses tillräckligt effektivt och avskräckande med de sanktioner som redan finns.

18.5.3 Överväganden och förslag

Polismyndigheten delar inte utredningens verklighetsbeskrivning så som den presenteras på sidan 288 f.

Det stämmer att statliga och kommunala myndigheter hanterar stora mängder personuppgifter. Detta görs för att myndigheter ska kunna bedriva myndighetsutövning och utföra sina uppgifter, inte av några andra skäl. Det sker även överföring av personuppgifter över myndighets- och nationsgränser, dock endast om det finns lagstöd för sådan uppgiftsutlämning. Av utredningen framstår

det som om myndigheters behandling av personuppgifter sker i det närmaste slentrianmässigt, vilket inte är fallet.

I betänkandet står även att några av de grövre överträdelserna mot dataskyddslagstiftningens grundläggande principer har gjorts av myndigheter samt att det är högst tveksamt om myndigheter i allmänhet kan förväntas att följa regleringen om dataskydd. Denna slutsats dras genom hänvisning till två register. Det s.k. kringresanderegistret och det s.k. kvinnoregistret, se fotnot 25 på sidan 288.

Det stämmer att Polismyndigheten har begått fel i hanteringen av personuppgifter i dessa två fall, men att hänvisa till dessa två register och därigenom dra slutsatsen att det är högst tveksamt om hela myndighetssverige kan förväntas följa gällande dataskyddslagstiftning är alltför långtgående. Att personuppgifter i vissa undantagsfall hanteras felaktigt inom Polismyndigheten är något som myndigheten ser mycket allvarligt på och det är inte något som sker vanligtvis.

Polismyndigheten har vidtagit mängder med åtgärder med anledning av påpekanden och kritik som framförts mot myndigheten av Datainspektionen och Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden, vilka bl.a. redovisas inom ramen för det regeringsuppdrag Polismyndigheten har att säkerställa integritetsskyddet vid myndighetens behandling av personuppgifter (se Ju2015/05244/PO). Polismyndigheten anser inte att det finns skäl som talar med tillräcklig styrka för ett antagande om att myndigheter inte följer tillsynsmyndigheters förelägganden m.m. utan att ytterligare hot om sanktioner finns.

I sista stycket på sidan 288 framförs vidare att det inte är helt ovanligt med viten och sanktionsavgifter som riktar sig mot myndigheter. Polismyndigheten anser att denna skrivning blir missvisande i sammanhanget eftersom viten och sanktionsavgifter framförallt tas ut när myndigheter agerat som näringsidkare. När myndigheter behandlar personuppgifter görs det huvudsakligen inom ramen för sina respektive myndighetsuppdrag, varvid viten och sanktionsavgifter är ovanligt. Dessutom är det ovanligt, och enligt Polismyndighetens bedömning olämpligt, att införa ett system som innebär att en myndighet får ekonomiska påtryckningsmedel i förhållande till en annan.

Vidare står det på sidan 290 att det inte kan uteslutas att det finns ekonomiska motiv bakom myndigheters felaktiga behandling av personuppgifter. Som anförts ovan är den omständigheten att personuppgifter i vissa undantagsfall hanteras felaktigt inom Polismyndigheten något som myndigheten ser mycket allvarligt på. Tankegångar kring att Polismyndigheten medvetet skulle behandla personuppgifter felaktigt och att så skulle ske på grund av ekonomiska hänsynstaganden saknar grund.

Polismyndigheten anser att ovan nämnda skrivningar i kapitel 18 bör justeras i det fortsatta lagstiftningsarbetet samt att skadestånd utgör en tillräckligt effektiv och avskräckande sanktion för myndigheter. Polismyndigheten avstyrker således förslaget på införande av sanktionsavgift.

Detta yttrande har beslutats av rikspolischefen Dan Eliasson efter föredragning av juristen Karin Höglund.

POLISMYNDIGHETEN

Dan Eliasson

Karin Höglund

Kopia till

Justitiedepartementet (PO)
Arbetsstagarorganisationerna
Rikspolischefens kansli